

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چند پیشنهاد برای انجام بهتر تکالیف درسی در خانه

دکتر زهرا بازرگان

— انجام تکلیف شب در چه محلی از خانه برای کودکان و نوجوانان مطلوبتر است؟

صدا نیازمندند، به طوری که بتوانند کتاب و لوازم خود را با خیال راحت پخش کنند. برخی از آنان حتی تمایل به بستن در و پنجره دارند تا هیچ گونه سرو صدا و عامل مزاحمت، تمرکز آنان را به هم نزنند.

بعضی از کودکان ترجیح می دهند در حال راه رفتن درس حاضر کنند، بعضی دیگر دوست دارند با همکلاسه‌های خود درس بخوانند. باید دید کودک کجا و چگونه می تواند بهتر یاد بگیرد و در صورتی که میسر بود امکان انجام تکالیف را در شرایطی که برای وی مطلوبتر است فراهم کرد.

۲- شناخت روش یادگیری کودک

همان طور که می دانیم کودکان سه طرق مختلف مطالب را فرا می گیرند. "دولا گاراندری" یکی از متخصصان تعلیم و تربیت در فرانسه نحوه یادگیری دانش آموزان بسیاری را در سنین مختلف مطالعه نموده است. وی این نتیجه را مورد تأکید قرار می دهد که برخی از کودکان آنچه را که می شنوند سریعتر و بهتر یاد می گیرند و تصویر آن را در ذهن خود حفظ می کنند، در حالی که برخی دیگر، آنچه را که با چشم خود می بینند بهتر یاد می گیرند و تصویر آنچه دیده شده است بهتر در ذهنشان نقش می بندد. کودکانی نیز وجود دارند که با داشتن حس لامسه قوی اگر فرصتی برای انجام

ایجاد جوی مساعد برای تسهیل انجام تکالیف درسی در خانه، نیازمند تمهیدات متعددی است که بسیاری از اولیاء بدان واقفند. رعایت چند نکته زیر نیز می تواند در بهبود این وظیفه تحصیلی شاگردان مؤثر واقع گردد.

۱- ایجاد شرایط مطلوب و لوازم مناسب برای انجام تکلیف شب.

دانش آموز نمی تواند در هر جا و تحت هر شرایطی کار کند. درس خواندن نیز مانند همه کارهای دیگر آداب و رسوم خاص خود را دارد و کودک برای این که بتواند خوب کار کند نیازمند محیطی مطلوب از نظر نور، سرو صدا و حرارت است. او جای مناسبی برای نشستن می خواهد و به لوازمی مانند مداد، خودکار، پاک کن، خط کش، کتاب و جزوه درسی و احتمالا "فرهنگ لغات و چیزهایی از این قبیل احتیاج دارد که لازم است این وسایل را پیش از شروع به کار در کنار خود داشته باشد.

کودکان کلاسه‌های پائین تر دوست دارند برای انجام تکالیف خود بخشی از اطاقی را اشغال کنند که در آن جا مادر یا پدرشان نیز به کاری مشغولند. آنان در کنار اولیای خود احساس امنیت بیشتری می کنند. از آن گذشته آنها با نشان دادن گاه و بیگاه قسمتی از تکالیف خود تأیید اولیاء را نیز برای ادامه کار می طلبند. نوجوانان برعکس، غالبا "به محیطی بی سرو

را تقویت کند و یا امکان یادگیری کودک را بهبود بخشد، اشاره می کند .

نکته دیگر این است که فعالیتهای ذهنی کودک منحصر به دریافت اطلاعات نیست ، باید دید ذهن وی چگونه روی این اطلاعات کار می کند . مطالعاتی که در مورد دانش آموزان مختلف انجام گرفته است نشان می دهد که برخی از کودکان بهنگام یادگیری یک مطلب درسی ترجیح می دهند آن را به قسمتهائی تقسیم کنند و هر قسمت را بطور دقیق بخوانند . آنان معمولا " با یادگیری یک بخش به بخش بعدی می پردازند . نحوه درس خواندن بعضی دیگر از دانش آموزان این است که اول کل مطلب را یکبار می خوانند تا اصل موضوع را دریابند سپس به یادگیری اجزای آن مشغول می شوند .

به همین ترتیب ، برای بعضی از کودکان شباهت بین اجسام یا مجاورت بین آنها و برای بعضی دیگر تضاد بین اجسام یا امور ، یادگیری را آسان جلوه می دهد . بنابراین کمک ما به کودکان در انجام تکلیف شب این نیست که روش خاص خودمان را به آنان تحمیل کنیم ، بلکه مهم رفتار و طرز برخورد ما با این مسأله است . برخورد مناسب آن است که به آنان در شناخت روش مناسب یادگیری که مخصوص آنان است یاری دهیم . این کار چندان مشکل نیست

کارهای دستی در ارتباط با مطالب درسی به آنان داده شود مطالب را بهتر درک می کنند . (بریدن شکل مثلث یا مربع ، درست کردن یک مکعب مستطیل با مقوا و ...)

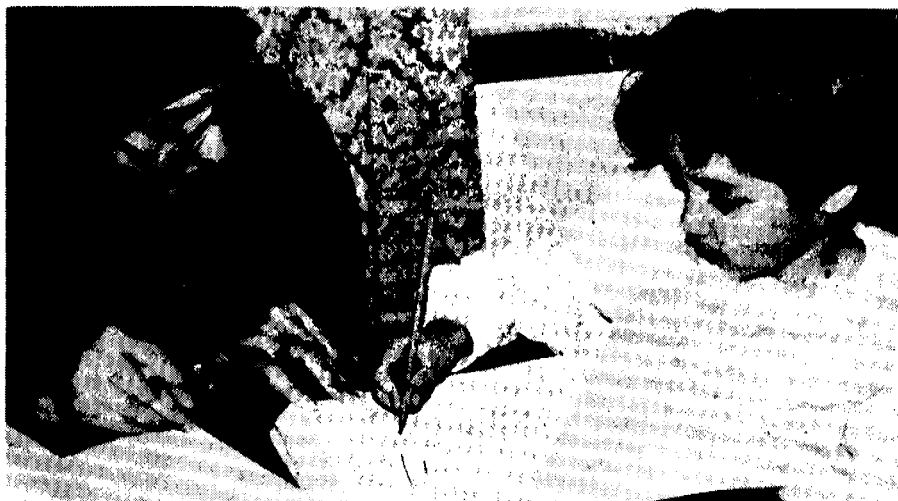
بر اساس پیشنهاد مری فوق اگر بخواهیم به کودک در انجام تکلیفش کمک کنیم باید ببینیم او بطور طبیعی چگونه یاد می گیرد و سپس تسهیلات لازم را برای این که بتواند به روش خود کار کند برایش فراهم آوریم . تشخیص این مسأله چندان مشکل نیست . مثلا " پس از بازگشت از منزل دوستان ، از گردش در پارک یا تماشای یک موزه ، دقت کنیم و ببینیم آیا او بیشتر به صحبتها و گفته های دیگران توجه داشته ، آنها را به خاطر می آورد یا آنچه را که مورد مشاهده قرار داده است . اگر کودک شنیده های خود را بیشتر به یاد می آورد ، تصاویر ذهنی او تصاویری سمعی است و اگر در به یاد آوردن آنچه دیده ، بیشتر مسلط است ، یاد آوری تصاویر بصری در او آسانتر است . کمک ما به این کودکان ، ضمن آزاد گذاردن آنان در استفاده از روش خاص خود این است که تمریناتی به آنان بدهیم تا سایر حواس خود را نیز بکار گیرند . " دولاگاراندری " در کتاب خود تحت عنوان " نیمرخ آموزشی دانش آموزان " به انواع تمریناتی که می تواند حواس مختلف

— بهبود انجام تکالیف درسی در خانه هرگز

با اعمال زور ، با ابراز نگرانی ، با سرزنش و یا

با تحمیل راه و روش خودمان به کودکان میسر

نخواهد شد .

خود دانسته، بطور ناخود آگاه از زیر بار وظایفش شانه خالی کند. بهتر این است که دو رادور و بطور غیر مستقیم تکالیف درسی را زیر نظر داشته، مراقب حسن انجام این کار باشیم. به عنوان مثال می توان گاه از کودک سوالاتی بدین نحو نمود:

— کدام قسمت را مایلی اول بخوانی؟

— آیا برای شروع کار به چیزی احتیاج

نداری؟

— دوست داری این قسمت را برام شرح

دهی؟

— مایلی قسمتهای مشکل درس را در آوری

و بعد با هم در باره اش صحبت کنیم؟

— چطور است اول مسائل را آن طور که

بلدی حل کنی و بعد با هم راه حلها را ببینیم.

لزومی ندارد که اولیاء حتما "محتوای درس

فرزند خود را بدانند تا بتوانند کمکش کنند.

کمک لازم عبارت است از راهنمایی دانش آموز در

سازمان دادن اوقات خود، تشویق او به انجام

تکالیف و سرکشی گاه و بیگاه برای اطمینان یافتن

از این که کودک به خاطر مشکل خاصی کسارش

و حتی یادآوری تجربیات غیر درسی کودکان نیز می تواند در این مورد مفید واقع شود. به عنوان مثال می توانیم به همراه فرزند خود ببیندیم که او چگونه فلان فعالیت غیر درسی را آن طور سریع و با موفقیت یاد گرفته است. اگر او بتواند به این نکته پی ببرد و از همان روش در فعالیتهای درسی اش نیز استفاده کند مسلماً "کار خود را بهبود خواهد بخشید.

۳ — نظارت بر تکلیف شب بله، اما تا چه حد؟

درحالی که بسیاری از کودکان وقتی بدانند فعالیت درسی مورد انتظار معلم چیست، و معنی پرسشها برایشان روشن و شرایط انجام کار مناسب باشد به کار مشغول می شوند، بعضی دیگر در انجام تکالیف خود نیازمند نظارت و کمک مستقیم اولیای خود هستند.

بعضی از اولیاء مرتب انجام تکالیف را یادآوری و وظایف درسی کودک را به وی گوشزد می کنند، بدون این که بدانند این کار باعث خواهد شد کودک بتدریج اولیای خود را مسؤل تکلیف شب

خواندن و مدرسه رفتن خواهد افزود. آنچه مهم است ایجاد محیطی مطلوب برای یادگیری و وجود اولیایی است که بتوانند تفاهم، حمایت و حتی گاه همدردی خود را نسبت به کودک نشان دهند. اولیایی که بتوانند از تکلیف شب به عنوان وسیله ای در بهبود ارتباطات خانوادگی، در نزدیکی کردن افراد خانواده به هم و کمک متقابل به یکدیگر استفاده کنند، اولیایی که بتوانند به انگیزه و تمایلات، به اضطرابها و نگرانیهای کودک خود توجه کنند، به روش خاص او در درس خواندن احترام بگذارند و هرگاه او در انجام تکلیف خود بازماند، بتوانند با خونسردی به ریشه یابی مشکل او بپردازند.

بدیهی است در امر نظارت اولیاء برانجام تکلیف شب، ممکن است مساءله ای نیز لاینحل بماند و کمکهای اولیاء در حل مشکل به جایی نرسد، اما این موضوع هرگز نباید باعث شود که مساءله درسی دانش آموز، به یک درام خانوادگی منجر شود.

در شماره بعد در مورد چگونگی کمک به دانش آموز، هنگام مرور یا یادگیری یک مطلب درسی، آماده شدن برای امتحان، تهیه یک پروژه یا سخنرانی برای کلاس، پیشنهاد هایی ارائه خواهد شد.

را متوقف نکرده باشد. این نوع رفتار به کودکان نشان می دهد که کوشش آنان برای انجام تکلیف شب مورد تشویق و تائید است.

برای کودکی که یادگیری مطالب درسی با یک دوست یا همکلاسی برایش مطلوبتر است می توان شرایطی بوجود آورد که با دوست خود درس بخواند و معلومات خود را تکمیل کند. درس حاضر کردن با دوستان، تنظیم پرسش و پاسخ با آنان و گوش دادن به توضیحات یک همکلاسی و یا شرح دادن مطالب درسی برای دیگری، از روشهای مؤثر یادگیری است. به همین ترتیب می توان از همکاری و کمک خواهر یا برادر بزرگتر در حل مشکلات درسی کودک استفاده کرد. این کار نه تنها مشکل درسی را حل خواهد کرد بلکه توضیح مطلب توسط خواهر یا برادر بزرگتر برای خود آنان نیز بدون شک مزایایی در بر خواهد داشت که از آن حمله می توان به تسلط و احاطه بیشتر به مطالب درسی و رشد اعتقاد به نفس در آنان اشاره کرد.

به طور خلاصه باید گفت بهبود انجام تکالیف درسی کودکان در خانه کسه همواره موضوعی برای نگرانی اولیاء است، نه به وسیله زور میسر خواهد شد، نه با ابراز نگرانی، نه با سرزنش و نه با تحمیل راه و روش خودمان. این روشها غالباً "مقاومت کودکان را بر خواهد انگیزت و به بی میلی و اکراه آنها به درس

منابع :

- MFIRIEU, P. - DEVOIRS, SYROS, 1987.

- DE LA GARANDERIE, A., PEDA 6061E DES MOYENS
D' APPRENDRE, CENTURION, 1982.